

עניני חנוכה

Source Sheets – מראה מקומות

Compiled by:

Rabbi Yitzchak Kowalsky

יום א' לפרשת וישלח תשע"ז

ST. LOUIS
KOLLEL

הרה"ג ר' ישראל יעקב פישר שליט"א אמר בזה שנהג
פה בעיה"ק שנשים נמנעות לעשות מלאכה ולא ממשלים
ומסתמא משום גזירה שמא תבוא להשתמש לאיר הכר
חנוכה עכ"ל. וא"כ מי שיכול יש למנוע שאשתו לא תבשל
בחצי שעה של הדלקת נרות חנוכה.

וידידי הגרנ"צ קארנמהל שליט"א כתב לי בזה הנה
המנהג אינו חובה רק נהגות כן ואנשים אינם נוהגים
ואינו מטעם שלא יבואו ליהנות מהנרות ובודאי לשם סעודת
חנוכה שנחשב למצוה בשבחות וקודאות לא נחשב למלאכה
עכ"ל. וידידי ר' יצחק פענפיל ג"י כתב לי בשם הרב
הינגאן שליט"א שאין מסתבר שיהא איסור מלאכה בזה
המנהג נסמך מאיסור מלאכה בחול המועד ולכן מותרת
לבשל עכ"ל. וא"כ יש להקל ומי שמחמיר יחמיר לעצמו.
וידידי הרה"ג ר' פרץ שטינברג שליט"א כתב לי בזה
נראה בפשיטות דנשים יכולות לבשל בזמן הדלקת הנרות
דאין זה בדרך מלאכה ודוקא מלאכת עבודה דמיתחוי
כעבודה קבלו עליהו ובישול לא מיחוי כמלאכה כלל.

2. קובץ הלכות – חנוכה פרק ד' סעי' ד'-ה' –

ד. כיון שהמנהג שלא לעשות מלאכה הוא כדי שלא יסיחו דעתן מן הנס, לכן
אין הדבר תלוי בשם 'מלאכה' ממש, אלא במלאכה שמטריד וגורם היסח
דעת. ולכן לא נהגו להמנע ממלאכות קלות כגון כתיבה וכדומה, וגם
ללחוץ על כפתור של מכונת כביסה שרי, שאין זה מלאכה כבידה ואין בו
משום היסח דעת¹.

ה. מותרת האשה לאפות ולבשל גם בעוד הנרות דולקות, שאין זה נכלל
במלאכות שנהגו הנשים להמנע מהם¹.

3. הליכות שלמה – פרק טז' הג' אורחות הלכה מספר 14 –

שמסר למוהל מותר לו לאכול, מ"מ המנהג להחמיר, עיי"ש. 14. כתבי תלמידים. ולענין המנהג
שהנשים נמנעות ממלאכה בחצי השעה שאחר ההדלקה, המבואר בשו"ע סי' תר"ע ס"א, אמר רבנו
דהיינו שלא לתפור ולסרוג וכדו' במשך זמן זה [וכ"ה בבן איש חי שנה א' פרשת וישב אות כ"ז
דהאיסור שזה לאיסור המלאכה בראש חודש]. ובבית רבנו נהגו הנשים שלא לעשות כל מלאכה
אפי' כתיבה ובישול וכדו', אבל בטיגון הסופגניות שאוכלים באותה שעה הקילו לפעמים (והקיל
באכילה זו גם קודם תפלת ערבית בדאיכא מנין קבוע). 15. מאורי אש פרק ה' ענף ב'.

וכתב (ק"ב) שלחן גבוה: "ראוי שיזהרו הנשים שלא לעשות כבוס ומעשה־מחט וכן שאר מלאכות (ק"י) ביום ראשון וביום אחרון של חנוכה, וכמו שכתבו בראש חודש, יעוין שם. ועיין "מועד לכל חי", (סימן ז"ך, אות סה), יעוין שם. וכך אני דורש בצבור, שטוב להזהר בזה, ורק לאותם הנשים שפרנסתם על ידי מלאכה אין להתמיר בזה. ושאלתי להרב הגאון החסיד מהר"א מני נר"ו להודיעני מנהג עיר הקודש תוב"ב בדבר זה, וכתב לי, שמנהגם לעשות מלאכה בכל ימי חנוכה. אמנם יש להם קבלה, שאם אשה נפלה בסכנה – תידור נדר שלא לעשות מלאכה בחנוכה, ותנצל. ויש נודרים יום אחד, ויש נודרים שני ימים, כפי מה שירצו. אך הנשים הבאים מחוץ לארץ – כל אשה אינה משנה מנהג שהיה לה בחוץ־לארץ – עד כאן דבריו נר"ו.

הילדים משחקים בחנוכה במשחק גלגלן (דרוידיל)

הטעם כי נורו שלא ללמוד תורה כמו שאנו אומרים בעל הניסים. להשכיחם תורתך. ובזמן שהוא למדו כלם בעל פה ובאגודה אחת למען יזכירו איש את אחיו פן שכח דבר והיתה הגזירה שלא יתאספו במקום אחד אנודות אנודות, מצאו חכמים בעת הגזירה עצה נפלאה כזו שעשו משחק דרוידיל להראות את אויביהם אם ימצאו ששחקו במשחק הנלגלן ולא למדו ובהמצאה כזאת יכלו ללמוד וללמד. לכן נשאר לנו המשחק לזכר הנס. שבעבור לא שבתו תורת ד' שעמדה לאבותינו ולנו (בשם הרב נעה"ח ס' עבודת עבדו) תזאית צני ומביאו דרב זיוו), בא"ח סי' ע"ח מביא שיש לאכול נבינה (לשון הבלבו חבשיל של נבינה) בחנוכה לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב, והיי אדם מביא בתור באור שהנס נעשה ע"י אשה שבת יוחנן בהן גדול היתה יפת תואר מאד ואמרה למלך הצורר שהשבכ עמו והאכילתו חבשילי נבינה כדי שיצמא וישתכר מן היין ויישן וירדם וכן היה והתכה ראשו והביאתו לירושלים וראה שר צבאם כי מת מלכם וינפשו עב"ל, והרין שבת דף" כתב שגזרו יונים על כל הבתולות שיבעלו להגמון תחלה וע"י אשה נעשה נס דאמרינן במדרש דבתו של יוחנן האכילה לראש האויבים נבינה לשברותו והתכה את ראשו וכרחו כלם ועל זה נהגו לאכול נבינה בחנוכה עב"ל. אמנם במנילת חענית פ"ז מביא בסגנון אחר.

וְכִהֲנִי⁵ אִפְשָׁר לִימֵן טַעַם לְהַמְנַהֵג לְשַׁחַק בְּדַרְיִידִיל וְכֵן
הִיָּה נִהוּג אֲלֵל אֲבוֹהֶ"ק ג"כ [ועי' בני יששכר
כְּסֵלוֹ טַבַּח מֵאֵמֶר ב' אֹת כ"ה], וְעֵי בְּשׁו"ת חו"י שְׁנֵרָאָה
שֶׁכֶּנֶר בּוֹמְנוּ הִיָּה נִפְוֶן בֵּין הַהֲמוֹן לְשַׁחַק עֵי"ש, וְיֵל
שְׂבוּמֵן הַיּוֹנִים אֵלּוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ בְּמַדְרִיגָה לְמַסּוֹר נִפְשָׁם שֶׁמֶר
אֵת הַמְּלוֹת בְּקִמָּה, וְכִשְׁהָיוּ מִתְאַסְּפִים בְּשַׁבַּת אוֹ לְנֵרִים
מִלֵּא וְכִדוּ הָיוּ מִשְׁחָקִים כְּדִי לְהַטְעוֹת אֵת הַיּוֹנִים, וְלֹא
מִשְׁחָקִים הָיוּ לְהַרְאוֹת שֶׁלֹּא זֶה הַדֶּרֶךְ, וְעֵיקַר יְמֵי הַמְּנוּחָה
מִיּוֹסְדִים לְהוֹרוֹת שְׁחִיבִים לְהַתְחַזֵּק בְּמַלְוֹת כָּל הַמַּלְאָכִים
בְּרֵשׁ גְּלִי וְלֹא בְּהִיחָנָא, וְכִנ"ל שֶׁלֵּכֵן מְדַלִּיקִים בַּחוּץ וְהַבֵּן.

7. טעמי המנהגים – אות תתנט' –

תתנט' טעם שמשחקין בדרעדיל (קנינון) בחנוכה, ובפורים בגראגער (קטשן), ובחנוכה
לא היתה התעוררות מלמטה, (ח) רק מלעילא, כי לא עשו תשובה כהוגן,
רק השיית ברחמיו, לכן משחקין בדרעדיל ואוחזין אותו מלמעלה. ובפורים שנורו
צום ושק ואפר יוצע לרבים והיתה התעוררות מלמטה, על כן אוחזין מלמטה
(קרבן עני בשם הר"צ"א זצוק"ל):

8. אמרי פנחס השלם – חנוכה אות סח' –

מה שנוהגים לרשום על הדריידיל¹⁷
נ'ג'ה'ש', מפרשים העולם שהוא

ראשי תיבות נ"ס ג'דול ה"יה ש"ם. והרב
ז"ל אמר, שהוא מרמז על כל המצוות
שיש בחנוכה, היינו הדלקת הנרות ואמירת
הלל, וזהו נ'ש' נרות ש'מונה ה'ג' ה'לל
ג'מור. ואמר הוא ז"ל כיון שמנהג ישראל
תורה (עין חוספות מנחות כ ז ד"ה נפסל), כשם
שיש לתורה ע' פנים (ח"א מ, ז) כך יש
ע' פנים למנהגים ויכול לסבול כל
הפירושים. ונראה לי רמז לזה, על פי
דברי הרב ז"ל, שאמר שכל הניסים באים
מהיכל משיח, וגם בחנוכה יורד אור של
משיח כנ"ל¹⁷, וזהו הרמז שהד' אותיות
הם בגימטריא "משיח".

שאלה:

מח האם מותר לשחק עם סביבון בשבת?

תשובה:

אסור לשחק בשבת בסביבון באופן שע"י שיפול הסביבון בצד מסוים, יזכו המשחקים בחפץ כלשהו, כמבואר בשו"ע ק"ד שאסור להפיל גורלות בשבת, ואעפ"כ אין הסביבון נחשב למוקצה משום כלי שמלאכתו לאיסור, מכיון שהרגילות היא בדרך כלל לשחק בו סתם, נמצא שרוב תשמישו הוא צורך היתר ק"ה.

קד. סי' שכ"ב ס"ו.

קה. כן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

10. הליכות שלמה – חנוכה פרק יז' הג' אורחות הלכה מספר 20 –

חסד"י. 20. ראה בס' מנהג ישראל תורה (בשם קובץ "שריד ופליט" ירושלים תש"ה) שהעתיק מכת"י תימני ח"ל: "כתב רבנו מיימון בן יוסף (נ-הוא אבי הרמב"ם ז"ל) בחיבורו על התפלות בלשון ערבי (נ-נוכר בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' ב' עיי"ש) בפירושו על ענין חנוכה, אין להקל בשום מנהג ואפילו מנהג קל, ויתחייב כל נכון לו עשות משתה ושמחה ומאכל לפרסם הנס שעשה השם יתברך עמנו באותם הימים, ופשט המנהג לעשות סופגנין, בערבי אלספינג, והם הצפחיות ברבש ובתרגום האיסקריטין, משום שהם קלויים בשמן, זכר לברכתו, וכתב רבינו נסים במגלת סתרים כי בכל מנהגי האומה באלו מנהגות כמו זה, והראש בראש השנה, החלב בפורים ובמוצאי פסח, והפולים ביום הושענא רבה, ואותם המנהגים אין לנו לבזותם ומי שהנהיגם זריו ומשתדל הוא, כי הם מעיקרים נעשים, ולא יבחו במנהג האומה, וכבר אמר הנביא ע"ה ואל תטוש תורת אמך, דת אומתך אל תעזוב". עכ"ל. וברשימות כתי"י כתב רבנו טעם נוסף לאכילת הסופגניות (וכמדומה שבע"פ אמר כן בשם גדול א"י) כי בחנוכת בית חשמונאי טיהרו את כל המקדש ואילו את אבני המזבח ששקצום היונים לא ידעו לטהרם וגנזום (ע"ז דף נ"ב ע"ב), והצטערו על כך, ולכן נהגו במאכלים שמברכים עליהם ברכת מעין שלש, שבה מזכירין "ועל מזבחך משא"כ בברכת המזון שאין מוזכר בה המזבח ביחוד (ובטעמא דמלתא כתב שם רבנו בשם הרב ר' משה ליב שחור ז"ל משום דטעם פירות תלוי במזבח וכדתנן בסוף סוטה משחרב ביהמ"ק ניטל טעם הפירות. וע"ע מנחת שלמה ברכות מ"ד ע"א - ס' הזכרון צהר אהל ברוך עמ' רנ"ט). 21. כתבי תלמידים. 24. שם. ועיין שמירת שבת

10. The minhag of eating latkes on Chanukah, according to my grandfather, is not based on the fact that they are fried in oil. This theory is a subsequent justification of a practical custom. My grandfather said, that they ate latkes in Europe because they wanted to have something more festive to eat than regular potatoes, which was the staple of their diet. The fact that it was fried in oil was incidental. It's similar to my grandfather's explanation that eating gefilte fish on Shabbos is not based on the halachic concern of "borer" (the prohibition of separating bones from the fish), but simply on the fact that the Jews in Europe were poor and had very little fish, so to extend the fish, they would grind it together with challah, and thus had gefilte fish.

12. מנחת חינוך – מצוה שא' ס"ק ו' –

ויו ודהנה דינים אלו משום ספיקא דיומא
ענדין כאטמינו שני ימים היינו
ביום טוב דאורייתא, אבל נדרבנן כגון חנוכה,
טדאי בזמן שהיו מקדשין על פי הראייה והיו
שלושין יוצאין על חנוכה כמבאר בש"ס דראש
השנה שם, ונמקום שלא היו מגיעין טדאי
ענדין תשעה ימים^י, ואף שהוא ספק
דרבנן. מ"מ כיון דאנו מסופקים אם יום
הראשון אינו חנוכה א"כ הו' תשיעי חנוכה
ואם יום התשיעי אינו חנוכה הו' יום הראשון
חנוכה, ואי אמרינן ספיקא דרבנן ולקולא
א"כ לא יהיה לא ביום הראשון ולא ביום
התשיעי כי מאי חזת, ובאמת ביום הראשון
או יום התשיעי טדאי הוא חנוכה, וא"כ הו'
ליה איקבע איסורא וענדין לחומרא לכאן
ולכאן וענדין תרי יומי, וגם מיעקרא תקנת
חז"ל אלס, חה פשוטי^י. ועיין משנה למלך
פ"א ממגילה וחנוכה הי"א מה שכתב בשם
הר"ן [מגילה ב' ע"א מדפי הרי"ף] וש

להאריך בזה^י. אך האידנא דאנחנו נקיאים [נקביעות] רק משום מנהג
אטמינו דשלחו מתם וכו', ועל דרבנן לא חששו כל כך על כן אנחנו עושים רק
שמונה ימים חנוכה^י. אבל כשיבנה בית המקדש נמהרה בימינו וגשוב לקדש
על פי הראייה, אז הרחוקים דעתידה ארץ ישראל להפסדט בכל הארצות טדאי
יעשו חנוכה תשעה ימים, כן נראה לענ"ד. ופורים אף שהוא מדברי קבלה,
ודברי קבלה כדברי תורה מ"מ אין עושין שני ימים, ועיין במדרי [פ"א
דמגילה סי' תשע"ד] הובא בט"ו או"ח סי' תרפ"ח [סק"ד] הטעם דכתיב
ולא יעטרי^י. ונע"ז עצמו כתב הטעם דינא עם מה שקרא ב"ד, דכל החדש
כשר לקריאת המגילה. והנה נראש השנה י"ח ע"ב מבאר דעל הארבע זומות
לא היו השלושין יוצאין חוץ מתשעה באב, כיון דתליא מילחא ברזו לא מטרחינן
שלושים, וא"כ האידנא כיון שהוא רק מנהג שקיבלנו על עצמינו כמבאר בר"ן
שם [ד' ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה ודאמרינן] ובראשונים, א"כ קיבלנו עלינו רק
יום אחד. וגם תשעה באב אף שהיו אז שלושין יוצאין דלאו ברזו תליא מילחא
כיון שהוכפלו ט צרות כמבאר שם, מ"מ מדברי קבלה ג"כ תשעה באב אינו
מחוייב להתענות רק כשיש שמד ט"ו, דכל הארבע זומות שוים מדברי קבלה,
רק מדרבנן תשעה באב יומר חמור כיון שהוכפלו וכו' מחוייבים להתענות,
עיין ברשנ"א נראש השנה שם ונמגילה ה' ע"ב [ד"ה תוספ']. על כן אין אנו
מתענין אלס יום אחד, ובזמן הראייה מאי דהו' הו'.

13. פרי חדש או"ח סי' תרע' –

ובהודא' אלא שבשביל נס פך שד שמן קבעו ח' ימים לדורו' ודו"ק: והטעם שלא קבעו ט' ימים
משום ספיקא דיומא הוא דכיון דהוי מידי דרבנן לא אטרחו' רבנן אי נמי רצו לרמוז ג"כ ביטול
מצות המיל'. אי נמי הכי עדיף טפי שידעו בכיון כמה הי' הנס לא פחו' ולא יותר: ומ"ש

ספיקא דיומא בחנוכה

במנחת חינוך (מצוה שא' אות ב') כתב שבמקום שלא היו השלוחים מגיעים עשו חנוכה ט' ימים מטעם ספיקא דיומא ול"א סדר לקולא בכה"ג דעי"ז לא עשו אלא ז' ימים. (ועיין ר"ן לפסחים קח, א אודות הסיבה בד' כוסות ומנל"מ שהעיר מעיר ספק מוקף חומה במגילה).

ונראה דיש לדון בכה"ג אם מברך על ההדלקה ביום א' וביום ט' די"ל דהוי ספק ואע"ג דלגבי עשייה אמרינן להחמיר מ"מ ספק ברכות להקל. ולכאורה זה יתלה בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד פ"ג דציצית ופ"ג דמילה אם כשעושה מצוה מטעם סד"א לחומרא אם מברך וסד"ר באיקבע איסורא לא עדיף מסד"א לחומרא.

גם יש לדון במהדרין מן המהדרין איך יעשה אם יש לו להדליק בב' מנורות ב' צדדי הספק לפי מספר הימים. ולא לו שמתרצים (עיין שו"ת דבר אברהם) קושית הרו"ה דבספירת העומר דלא שייך שיספור בספק דאי"ז ספירה די"ל דה"ה דאי"ז היכר ולא שייך כלל מהדרין מן המהדרין כשהוא מסופק.

14. בית הלוי על התורה – עניני חנוכה –

<p>חסדא דלמא יכבה לגמרי ויפשע בו ויותר קשה לרב דס"ל דגם בשבת מדליק בהם וניחוש שמא יכבה לגמרי ויהיה מחוייב להדליקו משום חשדא והרי לא יהיה יכול להדליקו בשבת, גם זה ניחא כיון דלדידהו ליכא חיובא משום עיקר המצוה רק משום חשדא לחודא לא חיישינן בו שמא יפשע כיון דגם אם יפשע לא עביד איסורא דהרי אינו ודאי שיכבה והוא רק חששא בעלמא שמא יכבה וכמו דמבואר לקמן. ועוד יותר י"ל דגם בשמנים הפסולים ליכא למיחש שיכבה לגמרי ואפשר דגם הם אינם כבים לגמרי רק שנעשה אח"כ אורם חשוך וכקרוב לכבות. וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשנה הטעם של פסולי שמנים שיהיה אור הנר חשוך וחלוש, הרי דלא כתב כלל החשש דיכבה לגמרי. ומש"ה מאן דס"ל ככתה אין זקוק לה משום המצוה כשנעשה חשוך א"צ לתקנו כלל. אמנם צ"ע דברי הפוסקים שסתמו דבריהם וכתבו דאין זקוק לה ולא כתבו דככבה לגמרי יצטרך להדליקה משום חשדא:</p>	<p>והנה לכאורה קשה להך מ"ד דס"ל ככתה אין זקוק לה דמ"ש מהא דאמרינן חצר שיש לה שני פתחים צריכה שתי נרות משום חשדא דזימנין דחלפי בהאי ולא חלפי בהאי ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק בההיא נמי לא אדליק וא"כ גם בכבה לגמרי יצטרך להדליק משום חשדא. וכודאי דאין מקום לומר דהך ככתה אין זקוק לה איירי רק בהיה הנר חשוך לחודא אבל עדיין ניכר שהיה דלוק מקודם דודאי דככתה כולל גם נכבה לגמרי ואפ"ה ס"ל לר"ח דאין זקוק. ולכאורה היה נראה דבאמת כ"ע מודים דצריך להדליקה משום חשדא ולא פליגא הכא רק בעיקר חיוב המצוה דר"ה ס"ל דמצד המצוה מחוייב לחזור להדליקה דס"ל דכן היה התקנה שיהיה דלוק כל משך הזמן כולו דוקא, ולדידיה גם בעוד הנר דלוק רק שהוא חשוך מוכרח לתקנו דאע"ג דאז ליכא חשדא דכל העובר רואהו ומכיר בו שהיה דלוק מכבר מ"מ מחוייב לתקנו משום עיקר המצוה וחיישינן שמא יפשע אז ור"ח ס"ל דמשום עיקר המצוה אין זקוק לה וממילא כל זמן שהוא דלוק א"צ לתקנו דהא ליכא חשדא דמינכר דמקודם היה דלוק כהוגן אבל כשכבר כבה מודה דצריך להדליקה משום חשדא. והא דלא חייש רב</p>
--	--

הרא"ש (שכתב סי' ט"ו) והרי"ף (שם ט"ו), לישב דברי התוספות (שם כא. ד"ה וטו) ובקשית
 הפה"ש"א (שם ד"ה דע), עין שם ותמצא מרגוע: [יב] ה'החמיר. עין פאר היטב. ועין שבות יעקב חלק ג' סימן מ"ח דאין זקוק לה, מכל מקום צריך להניח או
 היותר מנר חנכה של שעה או של שמונה קל זמן עת ההדלקה, דאם לא יעשה כן תישינו לחשדא שלא הדליק כלל, וראיה מדאמרנו (שם כג.) תצור שיש לה שני פתחים
 משום חשדא, וקשה מאי חשדא איבא שידנהו לכה זכות ולומר דאדליק אלא שכתבה ואין זקוק לה כהקטמת הפוסקים, אלא ודאי בשלא הגיח היותר באותו מקום איבא חשדא
 לומר שלא הדליק כלל, עין שם. ועין שם שכתב לישב קשית הבית יוסף (סי' תרע"ג ד"ה חצו) אהך דתצור מברכות (סא.), וגם קשית החכם צבי סימן צ"א אהך דפרוך ושם ג'
 ומנא תיקרא דחשינו לחשדא דאמאי פריך הכא טפי מקל דוכתי, ועל זה קמב דלחשדא שלא יעשה כלל לא תישינו רק החשד פיון דאמרנו (שם) הראיה מברך כי חשינו
 שרופה לצאת חובתו בראיות ולא הדליק בסתחו, ולזה פריך מנא תיקרא דאיבא חשדא בכהאי גוונא, ומייתי מפאה (תוספתא פ"א ה"ו) דגם כן איבא חשדא שלא נתן מן החמיר
 שהוא עקר המצוה כי ועין שם, ותפקא מינה לדינא דגם בכהאי גוונא שייחשדוהו שאינו עושה מן המכחור גם כן יש להשמר מזה משום ויהייתם נקיים כו': ג' [יג] תר"ב. ע

16. כנ"ל ס"ק ה' –

[כ] השמש. עכה"ט. ועין בהלק"ט דלכאורה לא שני כבוד שמש מאחר דהנרות מאירים ומוזהרים ככל
 הבית והשמש בטל לגביהו והיה צריך כ"כ שמיים כמו הנרות, שיאירו כמו נ"ח וזה גורם הוא והחירו
 בדרבנן, ושוב כתב דאפשר שלענין זה אין להחשיב התוספת בעיקר דאין הכל יכולים לעשות שמיים כנגדם,
 וד"ל דגו הנוסף אינו תומרא כ"כ לענין השימוש לאורו, ע"ש, ואע"ג דלעיל ס"ק ב הביא הכה"ט בשם גר'
 המלך דגם כגו הנוסף אסור להשתמש לאורו מ"מ כיון דאיבא שמש א' שמאיר ג"כ שני בהכי לתלות שאין
 השימוש מחמת הראשון ולא מחמת הנוספים לכו, שהרי גם אור נר השמש שמה, ומקילים בהו שלא נאמר
 שאור השמש בטל לגביהו, כצ"ל לדעת הלק"ט. אבל באמת נראה דעיקר איסור השימוש היינו לפי שצריך
 להתקרב לאור הנר, ועין בט"ו, וכשיש כאן שמש והוא צריך להשתמש שצריך לקרב לאור הנר או כשיש
 שמש הוא מקרב עצמו לעיין לאור נר השמש ושוב לא איכפת לן מה ששאר הנרות מאירים ומוזהרים ג"כ
 כיון שלא לאורם הוא צריך ושפיר נשארים כהיכר שלהם לשם מצות חנוכה, משא"כ כשישתמש שם כשאין
 שם שמש אין היכר למצות חנוכה, וכן מבורר בלשון הש"ע: כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף כו',
 ויותר מבורר בלשון הרמ"א: יש לעשותו יותר ארוך שאם בא כו', ע"ש, ולכן נראה דהרצוה להשתמש בנר נ"ח
 אעפ"י שהשמש שם יש"לו להטות ענין הדבר שמשמש שם אל נר השמש שיהיה ניכר שאין לו חפץ להשתמש
 בנרות של מצוה, ואז אע"פ שהם גורמים יחרון ראות עיניו לית לן בה

17. שמעתתא דמשה – סי' תרע"ג הג' ס"ק ה' –

התשמיש יהי' לאור החשמל, [ועיין לקמן סי'
 תרע"ג משנ"ב ס"ק ט"ו, במג"א שכ' לכתחילה
 אין להשתמש אצל כולן יחד כ"א לאור הנוסף,
 או להשמש בלבד, דהרואה יאמר לצורכו
 הדליק כולן דלפעמים אדם מדליק כמה נרות.
 אבל אין זה נוגע לניד"ד דשם איירי דמשתמש
 סמוך לנרות ואז אין היכר אבל הכא איירי
 דאינו משתמש סמוך לנרות אלא משתמש
 השתמשות בעלמא מרחוק דהאיסור הוא
 שנהנה מהנרות, ובזה יש לומר דבנר א' סגין].

ועיין בתפלה למשה אות קי"ח שהביא
 שרבינו אמר לו שהוא מקפיד שאור חשמל
 [האלקטרי], יהא דלוק בשעה שהנרות דולקים,
 ע"כ. - וי"ל הטעם שהחמיר שיהא אור החשמל
 דולק, דלא היה רוצה להשתמש בנר חנוכה אף
 מתוספת אורה, ולכן הדליק החשמל שכל

יך. אמור להשתמש באורה בין תשמיש קדושה בין תשמיש חוץ, אבל לנר הנוסף מותר ויש מחמירין גם בנר הנוסף, וכפי הסוד אם נהנה מאורה קושה פנים גדול שיתאחזו החיצונים באור העליון וכנ"ל בדברי רבינו הארי"ל ז"ל, וכ"ל זה הוא דק בזמן שיעור המצות:

כשזאת לבוש נבגו עליון כמו שהיון לביה הדין...
הלילה כי מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה. והנה מספר הנרות של חנוכה הן ל"ו ושמונה שמשים ומנהגן של ישראל תורה הוא שהמנהג ליתן את השמש המדליק למעלה מהנרות של חנוכה ורמוז לדבר „שרפים עומדים ממעל ל"ו". (מצאתי כתוב בספר מהרי"ל) וא"כ לפי זה יש קדושה גדולה גם כן בנרות של השמשים אשר הן יותר קצת גדולים מן הנר של חנוכה, שהנר השמש הוא דוגמת הכהן שהיה מדליק נרות בבית המקדש ודוגמת שרפי מעלה המדליקין בוצינין קדישין שיאירו פני כסא כבוד' יתברך. ומכאן תראה הפגם הגדול מזה שראיתי בעו"ה שרוב העם נוהגים שלוקחים נר השמש מן הנרות ועושין לאורו עסקי חול, ומכל שכן עתידין ליתן את הדין מהעון פלילי שמשחקין באור השמש בקלפים שקורין קארטי"ן או בקבייאו"ת שקורין ווערפיל, ואינם יודעים שהשמשים הם קדושה יתירה יותר מנר חנוכה כמ"ש הרב הגאון מהרי"ל ז"ל הרמוז „שרפים עומדים ממעל ל"ו" ר"ל שהשמשים עומדים ממעל להל"ו נרות של חנוכה, על כן המזלזל במצוה זו בוודאי עונשו יהיה קשה מאוד, וכל מי שמדקדק במצוה זו ואינו מזיז את השמש ממקומו יזכה לראות נרות העתידין להדליק בבית קדשינו במהרה בימינו אמן.

מעות חנוכה

המג"א ריש הלכות חנוכה הביא המנהג של נערים עניים לסבב בחנוכה על הפתחים. נראה דממנהג זה נבע המנהג לתת „חנוכה געלד" לכל הנערים כדי שלא לבייש העניים ונותנים לכל כהא דסוף תענית כדי שלא לבייש את מי שאין לו.

עוד נראה דכמו שנהגו לתת מעות חייטים ערב פסח דהוא מטעם דחייב למכור כסותו דהוי מצות פרס"נ ומש"ה דאגו למען עניים למצוה זו, ומטע"ז בנר חנוכה דהוי נמי פרס"נ דאגו להכין עבורם מעות שיוכלו לקיים המצוה. (ומצד סעודה של פורים דג"כ הוי גדר של פרס"נ הרי נותנים מעות פורים).